

Yurt Dışından Getirilerek Sermaye Olarak Konulan Yabancı Paraların Değerlemesine Yönelik Analizler

Mustafa Baturhan Gençaslan

(Bu makale Vergi Dünyası Dergisinin Ekim/2018 sayısında yayımlanmıştır.)

Öz

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 280/A maddesi 27.03.2018 tarihinde ikinci mükerrer Resmi Gazetede yayımlanan 7103 sayılı "Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 11'inci maddesinde yer alan hukuki düzenlemeyle yürürlüğe girmiş, böylelikle, yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paraların değerlendirilmesine yönelik olarak özel bir uygulama ihdas edilmiştir. Öngörülen bu düzenlemeyle, yatırım teşvik belgesi kapsamında doğrudan yatırım yapmak amacıyla yurtdışından sermaye olarak getirilen yabancı paraların işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar kullanılmayan kısmı ile yatırım teşvik belgesinde öngörülen yatırımları gerçekleştirmek üzere kullanılan kısmı için mezkûr kanunun 280'inci maddesinde yer alan yabancı para değerlendirilmesi nedeniyle ortaya çıkacak vergisel sonuçların önlenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Para, Yabancı Sermaye, Değerleme, Yatırım Teşvik.

1. GİRİŞ

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) "yabancı paralar" başlıklı 280'inci maddesine göre yabancı paraların borsa rayici ile değerlendirileceği, borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedelinin esas alınacağı, yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kurun Maliye Bakanlığınca tespit olunacağı hüküm altına alınmıştır. Yine, yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da söz konusu değerlendirme hükmü uygulanacaktır. Yabancı paralara ilişkin söz konusu değerlendirme hükümlerine ek olarak VUK'un 280/A maddesine 7103 sayılı "Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 11'inci maddesiyle kanunun yayım tarihi olan 27.03.2018 tarihinden sonra tescil edilen sermaye şirketlerine uygulanmak üzere "yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paralar" kenar başlıklı "yeni bir değerlendirme müessesesi getirilmektedir"[\[1\]](#).

7103 sayılı Kanun'da yer alan bu düzenlemenin gerekçesinde; "Yatırım teşvik belgesi kapsamında yatırım yapacak tam mükellef sermaye şirketlerine, işe başladıkları hesap dönemi ve bu dönemi takip eden hesap döneminde sermaye olarak yurtdışından getirilen yabancı paralar için yeni bir değerlendirme müessesesi getirilmektedir. Öngörülen düzenlemeyle, bu amaçla getirilen yabancı paraların işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar kullanılmayan kısmı ile yatırım teşvik belgesinde öngörülen yatırımları

gerçekleştirmek üzere kullanılan kısmı için yabancı para değerlemesi nedeniyle ortaya çıkacak vergisel sonuçların önlenmesi amaçlanmaktadır. Madde ile ayrıca, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmaktadır.” denilmiş ve Bakanlık bu yetkisini 25.05.2018 tarihinde yayımladığı 495 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Tebliğ) ile kullanmıştır.

Makalemizin ilerleyen bölümlerinde VUK’un 280/A maddesi ile ilgili Tebliğ düzenlemesi detaylı olarak irdelenecek ve Ekonomi Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) Dünya Yatırım Raporu 2017 verilerinin de yardımıyla yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paraların yani doğrudan yatırımların bu düzenleme karşısındaki durumu değerlendirilecektir.

2. VUK 280/A MADDESİNİNİRDELENMESİ

VUK’un 280/A maddesinin **birinci fıkrası** “Yatırım teşvik belgesi kapsamında yatırım yapacak tam mükellef sermaye şirketlerine, işe başladıkları hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paraların, söz konusu dönem zarfında yatırım teşvik belgesi kapsamında sarf olunan kısmı nedeniyle oluşan kur farkları pasifte özel bir fon hesabına alınabilir. Bu durumda olumlu kur farkları bu hesabın alacağına, olumsuz kur farkları ise bu hesabın borcuna kaydedilir.” şeklinde olup, hukuki düzenlemenin çerçevesini çizerek kimlerin, ne zaman, ne için ve nasıl bir şekilde uygulamadan faydalanabileceklerini belirtmektedir. Düzenlemenin bu kapsama alanını bir tablo şeklinde aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

Kimler?	Ne Zaman?	Ne İçin?	Nasıl?
27.03.2018 Tarihinden Sonra Tescil Edilen Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamında Yatırım Yapacak Tam Mükellef Sermaye Şirketleri	İşe Başlanılan Hesap Dönemini Takip Eden Hesap Dönemi Sonuna Kadar	Yurtdışından Getirilerek Sermaye Olarak Konulan Yabancı Paralar	Bu Dönem Süresince Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamında Sarf Olunan Kısmı Nedeniyle Oluşan Olumlu/Olumsuz Kur Farkları Fon Hesabına Alınabilir

Birinci fıkra ile yukarıda yer alan tabloya daha detaylı olarak bakacak olursak, öncelikle madde hukuki olarak **27.03.2018 tarihinden sonra** tescil edilerek tüzel kişilik kazanan tam mükellef sermaye şirketlerine[2] uygulanmak üzere yatırım teşvik belgesi kapsamında yatırım yapacak olan mükelleflere söz konusu değerlendirme hükmünden yararlanma imkânını tanımaktadır. Burada bir hususa değinmekte yarar görüyoruz. Şubat/2018 döneminde Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan “uluslararası doğrudan yatırım verileri” bülteninde 2017 takvim yılında 338 adet yatırım teşvik belgeli projenin belgelendirildiği, belge kapsamındaki

yatırımların tutarının ise 24,4 milyar ABD Dolarına ulaştığı ifade edilmektedir. Ancak, 2017 takvim yılındaki net uluslararası doğrudan yatırım girişlerinin 5,581 milyar ABD Doları olduğu görülmektedir. İki rakam arasındaki dramatik farklılık bu uygulamanın yalnızca 27.03.2018 tarihinden itibaren tescil edilen tam mükellef sermaye şirketleriyle sınırlı kalmamasını ve ülkemizde hâlihazırda bulunan uluslararası sermaye stokunun yapacağı yatırım teşvik belgeli yeni yatırımlar için de değerlendirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından yayımlanan 2017 Dünya Yatırım Raporuna göre, 2016 takvim yılında yerli sermayeli şirketlerimizin yabancı sermayeli şirketler tarafından birleşme veya satın alınması suretiyle ülkemizin 1,856 milyar ABD Doları doğrudan yatırım çektiğini görmekteyiz, dolayısıyla, madde uygulamasının bu kapsamda da genişletilebileceği düşünülmektedir.

Birinci fıkranın birinci cümlesinin “...*alınabilir*” eylemiyle bitiyor oluşu, tümceye “ihtimal-olasılık” anlamını yüklediğinden bu uygulamanın seçimlik bir uygulama olduğunun dikkatle altının çizilmesi gerekmektedir[3]. Bununla birlikte **dördüncü fıkra** irdelendiğinde görüldüğü üzere, mükelleflerin bu madde hükmünden yararlanabilmeleri için ticaret siciline tescil tarihini izleyen üçüncü ayın sonuna kadar yatırım teşvik belgesi almak için başvuruda bulunmuş ve işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar bu belgeyi almış olması gerekmektedir. Aksi bir durum söz konusu olduğunda ne yapılacağı Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Tebliğ’de açıklanmakla birlikte makalemizin ilerleyen bölümlerinde bu hususa ayrıca değinilecektir.

Birinci fıkranın devamında yabancı paranın değerlemesiyle ilgili bir süre sınırlandırmasının vurgulandığı görülmektedir. Buna göre, işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar olan süre zarfında söz konusu değerlendirme işlemi 280/A maddesi çerçevesinde icra edilebilmektedir. Bu nedenle “*kuruluş dönemi-takip eden hesap dönemi-işletmenin sürekliliği gereği müteakip dönemler*” şeklinde bir bölümlendirme yapıldığında işletmenin faaliyet süresinin sonuna kadar bu maddeyi uygulamasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Halbuki, yeni kurularak tüzel kişiliği haiz olan tam mükellef sermaye şirketlerinin yaptığı yatırımların neticesini alabilecekleri (net kar/sermaye rasyolarının etkin olduğu) ve kara geçip geçmedikleri noktasında karar vermeye dayanak olabilecek daha uzun bir süre belirlenmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, geçmiş yıl zararları uygulamasında da teorik çerçevede kabul edilen şirketlerin ticari faaliyet sonuçlarını öngörebildikleri beş yıllık süre boyunca bu uygulamadan yararlanma imkânına sahip olmalarının uygulamayı istenen amaca daha fazla yaklaştırabileceği değerlendirilmektedir.

Düzenlemeye göre, pekâlâ, bu süre zarfında yabancı paraların **yurtdışından getirilmesi**[4] ve bu paraların sermaye olarak ödenmesi zaruriyet arz etmektedir[5]. Bu itibarla, söz konusu paralar, yani, bir anlamda doğrudan gelen yabancı sermayenin yatırım teşvik belgesi kapsamında[6] **sarf olunan**[7] kısmı nedeniyle oluşan olumlu kur farkları pasifte yer alan fon hesabının alacağına[8], olumsuz kur farkları ise bu hesabın borcuna kaydedilebilmektedir.

Birinci fıkranın ikinci cümlesi esas itibarıyla maddenin getiriliş amacını ortaya koymaktadır. Yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan ve yatırım teşvik belgeli yatırımlarda kullanılan yabancı paranın olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesi neticesinde; olumlu kur farklarının kurumlar vergisine tabi tutularak vergilendirilmesinin önüne geçilmek istenilmesi ve dolayısıyla yurtdışından gelen sermayenin korunması, olumsuz kur farkları için de kambiyo zararlarının meydana gelmesini önleyerek şirketlerin kur farkı giderleriyle karşı karşıya kalmasının önlenilmesi öngörülmektedir.

Üçüncü fıkranın birinci cümlesinde oluşan bu fon hesabının sermayeye ilave edilme dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin bu dönemde vergiye tabi tutulacağı belirtilmektedir. **Örneğin**, özel fon hesabının alacağında birikmiş olan 500.000,00TL tutarındaki kambiyo karı '549-Özel Fonlar' hesabından '331-Ortaklara Borçlar' hesabına nakledildiği veya '102-Bankalar' hesabı kullanılarak işletmeden çekildiği takdirde işlemin yapıldığı dönemde tam mükellef sermaye şirketinin kurum kazancının oluşup oluşmadığına bakılmaksızın $(500.000 \times 0,22 =) 110.000,00$ TL verginin hesaplanarak ödenmesi gerekmektedir. Dikkat edileceği üzere, özel fon hesabında biriken bu tutarın vergilendirilmesi için bir süre kısıtlaması bulunmamaktadır. Bu nedenle, 280/A maddesini değerlendirme işlemlerinde kullanmak üzere benimseyen tam mükellef sermaye şirketleri, özel fonda yer alan bu tutarın vergilendirilmesinin önüne geçmek adına işletmenin sürekliliği prensibi gereği faaliyette bulundukları süre boyunca işletmeden çekiş veya başka bir hesaba nakletme hususuna gereken dikkati bahşetmelidir. Bununla birlikte, **üçüncü fıkranın ikinci cümlesinde** şirketin "*tasfiyesi*" halinde de bu hükmün uygulanacağı belirtilmiştir. Bu nedenle, yeni kurulan tam mükellef sermaye şirketleri için düzenlenen madde uygulamasında bu şirketlerin 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) "*tasfiye*" başlıklı 17'nci maddesi hükmüne göre tasfiye edilmesi durumunda özel fonda yer alan bu tutarın vergiye tabi tutulması gerekmektedir. Burada değinilmesi gereken bir husus da, bu şirketlerin genel kurulda alınan tasfiye kararının tescil edilmesi suretiyle **tasfiyeye girmesi** halinde de vergilendirmenin yapıp yapılmayacağına açık olarak ifade edilmemesidir. Tasfiye süresi de dikkate alındığında, bu işlemlerin yapılması veya yapılmaması vergilendirmede dönemsellik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Burada bir başka hususa değinilmesinde yarar görüyoruz. KVK'nın 5/1-e maddesinde yer alan taşınmaz ve iştirak kazançları istisnası uygulamasında da "*işletmenin tasfiyesi*" halinde istisna kazanç nedeniyle özel fonda yer alan bu tutarın zamanında tahakkuk ettirilmemesi nedeniyle verginin ziyaa uğradığı belirtilmiş, 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6.2.3.3. bölümünde kurumların tasfiyesinin "**tasfiyeye girmesi**" halini ifade ettiği açıklanmıştır. Diğer yandan, VUK'un 325/A maddesinde hüküm altına alınan bir diğer özel fon uygulaması olan girişim sermayesi fonunda da "*işletmenin tasfiyesi*" halinde fonda yer alan tutarın işlemlerin yapıldığı dönemde vergiye tabi tutulması gerektiği belirtilmiştir. KVK'nın 10/1-g maddesiyle düzenlenen ve mükelleflerin girişim sermayesi fonu olarak

ayırdıkları tutarların kurumlar vergisi beyannamesi üzerinden indirim konusu yapmalarına ilişkin açıklamaların yer aldığı 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 10.4.3. bölümünde “*işletmenin tasfiyesi*” halinde vergilendirmenin yapılacağı ifade edilmiştir. Yine, VUK’un 328’inci ve 329’uncu maddeleri uygulamasında “*işletmenin tasfiyesi*” halinde fon hesabında yer alan tutarın vergilendirilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere vergi kanunlarımızda yer alan “*işletmenin tasfiyesi*” ifadesi ile hangi sürecin kastedildiği net olmamakla birlikte, hem 280/A düzenlemesi hem de Tebliğ hükümleri dikkate alındığında, **tasfiyesi sona ermiş kurumlar için** bu hükmün geçerli olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, KVK’nın 19 ve 20’nci maddeleri çerçevesinde yapılan devir ve bölünme (tam ve kısmi olmak üzere) işlemlerinde özel fon hesabında yer alan tutarın işletmeden çekilmiş veya başka bir hesaba nakledilmiş sayılmayacağı belirtilmektedir[9].

İkinci fıkrada yer alan, “*Sermaye olarak konulan bu yabancı paraların, işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar herhangi bir suretle sarf edilmeyen kısmı; bu hesap dönemlerine ait vergilendirme dönemlerinin sonuna kadar mukayyet değeriyle...değerlenir*” hükmüne göre, yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paralardan işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemin sonuna kadar **harcanmayan paranın** söz konusu hesap dönemlerine ait *vergilendirme dönemlerinin sonuna kadar* mukayyet değeriyle değerlendirileceği ifade edilmektedir. Burada ifade edilen vergilendirme dönemlerinin “*geçici vergi*” dönemlerini kapsadığını belirtmekte yarar görmekteyiz. Tebliğ’in 8’inci maddesinde yukarıda belirtilen ikinci fıkra hükmüne ilave olarak hangi durumlarda yabancı paraların mukayyet değer ile değerlendirileceği açıklanmaktadır. İlgili Tebliğ’in 8’inci maddesinde yer alan hükümlere bakıldığında; **öncelikle**, madde uygulamasından yararlanmak isteyen tam mükellef sermaye şirketlerinin ticaret siciline tescil tarihini izleyen **üçüncü ayın sonuna kadar** yatırım teşvik belgesi almak üzere başvuruda bulunmaları halinde, yurt dışından sermaye olarak getirilen yabancı paraların henüz sarf edilmeyen kısmının işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar mukayyet değer ile değerlendirilmesi gerekmektedir, aksi bir durumda, yani, **yatırım teşvik belgesi almak için süresinde başvuru yapılmaması halinde, dördüncü fıkranın birinci ve ikinci cümlesinde** yer alan “*Mükelleflerin, bu madde hükmünden yararlanabilmeleri için ticaret siciline tescil tarihini izleyen üçüncü ayın sonuna kadar yatırım teşvik belgesi almak için başvuruda bulunmuş,...* Söz konusu yabancı paralar; başvurunun süresi içinde yapılmaması halinde müteakip ilk vergilendirme dönemi,...bu Kanunun 280 inci maddesine göre değerlendirilir.” hükmü ve Tebliğ’in 9’uncu maddesine göre, başvuru süresinin bitim tarihini içine alan vergilendirme dönemini takip eden vergilendirme dönemine ilişkin değerlendirme gününde sarf olunmayan kısmın değerlemesinin 280’inci madde uyarınca yapılarak oluşan kur farklarının ilgili gelir ve gider hesaplarına aktarılması gerektiği açıklanmıştır.

İkinci olarak, şirketlerin ticaret siciline tescil edilerek tüzel kişilik kazanmasından itibaren yatırım teşvik belgesi almak için yasal olarak kendilerine tanınmış olan başvuru süresi içerisinde söz konusu değerlendirme hükümlerini nasıl uygulamaları gerektiği hususu da Tebliğ'in 8'inci maddesiyle açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, yabancı paralardan yatırım teşvik belgesi için yapılan başvuru tarihine kadar sarf olunmayan kısım, başvuru tarihine kadar geçen vergilendirme dönemlerine ilişkin değerlendirme günlerinde ve yatırım teşvik belgesi başvuru süresinin bitim tarihini içine alan vergilendirme dönemine ilişkin değerlendirme gününde de bu paralardan sarf olunmayan kısmın yatırım teşvik belgesi almak için başvuru yapıp yapılmadığına bakılmaksızın **mukayyet değer** ile değerlendirileceği belirtilmektedir. Tebliğ'in bu düzenlemeleri ile kıst dönem olarak mülahaza edilebilecek olan "*ticaret siciline tescil tarihi-yatırım teşvik belgesi başvuru tarihi*" arası dönem(ler) içinde sarf olunmayan yabancı paraların ilgili geçici vergi dönemi itibarıyla vergilendirilmemesi prensibi benimsenmektedir. **Örneğin**, ticaret siciline tescil tarihi 19.04.2018 olan ve 280/A maddesini uygulamak isteyen MBG A.Ş. 31.07.2018 tarihine kadar yatırım teşvik belgesi almak için başvuruda bulunmalıdır. Mükellef kurum ikinci ve üçüncü geçici vergi dönemi sonunda madde kapsamına giren yabancı paralardan sarf olunmayan kısmı **mukayyet değer** ile değerleyebilecek olup, 31.07.2018 tarihine kadar başvuruda bulunması halinde, söz konusu yabancı paralardan sarf olunmayan kısmı 31.12.2019 tarihine kadar 280/A uyarınca mukayyet değeri ile değerlemeye tabi tutabilecektir. Ancak, **ikinci fıkrada belirtilen** "... işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar herhangi bir suretle sarf edilmeyen kısmı ..., işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap döneminin sonu itibarıyla bu Kanunun 280'inci maddesine göre değerlendirilir." hükmüne göre 31.12.2019 tarihi itibarıyla yani, dördüncü geçici vergi dönemi ile birlikte 2019 hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinin düzenlenmesi sırasındaki kurum kazancının hesabında söz konusu değerlendirme işleminin VUK'un 280'inci madde hükümleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Buna göre, sarf olunmayan kısma ait oluşan kur farkları ilgili gelir veya gider hesaplarına alınacaktır.

Üçüncü olarak, Tebliğ'de yatırım teşvik belgesi başvurularının **reddolması** hali düzenlemiştir. Buna göre, mükelleflerin yatırım teşvik belgesi almak için yasal olarak tanınan üç aylık süre içerisinde başvurmuş olmalarına karşın, bu başvurunun ilgili makamlarca **reddolunması** halinde red tarihinin içinde bulunduğu vergilendirme dönemi sonunda da bu yabancı paralardan sarf olunmayan kısmın mukayyet değer ile değerlendirileceği hüküm altına alınmaktadır. Ancak, Tebliğ'in 9'uncu maddesinde belirtildiği üzere, yatırım teşvik belgesi almak için başvuru yapılmasına karşın, bu başvurunun ilgili makamlarca reddolunması halinde, red tarihinin içinde bulunduğu vergilendirme dönemini takip eden vergilendirme dönemine ilişkin değerlendirme gününde bu değerlemenin 280'inci madde uyarınca yapılması gerekmektedir. **Örneğin**, GB A.Ş.'nin 15.05.2018 tarihinde yatırım teşvik belgesi için başvurduğu halde bu başvurusunun 01.08.2018 tarihinde reddolması durumunda, ikinci ve üçüncü geçici vergi dönemlerinde söz konusu yabancı paraların mukayyet değer ile

değerlenmesi gerekecektir. Ancak, **dördüncü geçici vergi döneminden itibaren**, bu paraların 280'inci madde uyarınca değerlendirilmesi gerekmektedir

Son olarak, 280/A maddesinin **dördüncü fıkrasının birinci ve ikinci cümlesinde** yer alan *“Mükelleflerin... işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonuna kadar bu belgeyi almış olması gerekir. Söz konusu yabancı paralar;... yatırım teşvik belgesinin alınamaması halinde ise işe başlanılan hesap dönemini takip eden hesap dönemi sonu itibarıyla bu Kanunun 280 inci maddesine göre değerlendirilir.”* hükmüne göre, işe başlamayı takip eden hesap dönemi sonu olan 31.12 tarihi itibarıyla dördüncü geçici vergi dönemi ile birlikte hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinin düzenlenmesi sırasındaki kurum kazancının hesabında söz konusu değerlendirme işleminin VUK'un 280'inci madde hükümleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

Maddeyi tebliğ hükümleriyle birlikte detaylı olarak irdeledikten sonra, muhasebe kayıtlarına da yer vermek suretiyle bir örnek yardımıyla açıklanmasının isabetli olacağı düşünülmektedir.

ÖRNEK: Alman-Fransız-İtalyan ortaklığında kurulan tam mükellef sermaye şirketi GeFrI A.Ş., yüksek teknoloji gerektiren ve Eklemeli İmalat (Additive Manufacturing) yöntemini kullanarak 3D Printer (üç boyutlu yazıcı) üretimini gerçekleştirmek amacıyla **12.04.2018** tarihinde ticaret siciline tescil edilerek kurulmuştur. Şirketin sermayesi 25.000.000,00 TL'dir. Taahhüt edilen sermayeye karşılık olarak her bir ortak 1.000.000,00 ABD Doları tutarını şirketin tescili öncesinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümleri gereği Türkiye'de şirket adına açılan banka hesabına transfer etmiş ve banka dekontlarıyla tevsik etmiştir. Şirket, **31.07.2018** tarihinde yatırım teşvik belgesi almak üzere başvuruda bulunmuş ve **30.09.2018** tarihinde teşvik belgesi alınmıştır. Şirket, **01.07.2018** tarihinde teşvik belgesi haricinde İngiltere mukimi iPrintx Co. Ltd. adlı kuruluşa 220.000,00 ABD Doları değerinde (KVK 30/2 gereği kurum stopaj vergisi dâhil, KDV hariçtir) lisans alımı ödemesi gerçekleştirmiştir. Belge kapsamında, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun (KDVK) 13/d maddesine istinaden KDV'den istisna olarak **10.10.2018** tarihinde 50.000,00 ABD Doları değerinde, **11.11.2018** tarihinde 243.000,00 TL değerinde makine almış ve bedelini peşin olarak ödemiştir. Mükellef 11.11.2018 tarihindeki ödemesini gerçekleştirmek için madde kapsamına giren 60.000,00 ABD Doları tutarındaki döviz aynı tarihte Türk Lirasına çevirmiştir. 12.04.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,10 TL, 01.07.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,15 TL, 31.07.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,15 TL, 30.09.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,20 TL, 10.10.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,25 TL, 11.11.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,05 TL, 31.12.2018 tarihindeki 1 ABD Doları=4,15 TL'dir.

Buna göre yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıda gösterilmiştir.

Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----12.04.2018----- -----		
501- ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	25.000.000,00	
500- SERMAYE		25.000.000,00
<i>Tam Mükellef Sermaye Şirketinin Ticaret Siciline Tescil Edilerek Kurulması</i>		
Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----12.04.2018----- -----		
102- BANKALAR HESABI <i>Yurtdışı Sermaye (VUK 280/A) 3.000.000 ABD Doları</i>	12.300.000,00	
501- ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)		12.300.000,00
<i>Ortaklarca Taahhüt Edilen Sermayenin Kısmi Olarak Ödenmesi-Mukayyet Değer ile Kayıtlara Alınması</i>		
Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----01.07.2018----- -----		
260- HAKLAR HESABI	915.980,00	
191- İNDİRİLECEK KDV HESABI <i>220.000,00*0,18=39.600,00 ABD Doları</i>	164.340,00	
102- BANKALAR HESABI <i>Yurt Dışı Sermaye (VUK 280/A) 200.000,00 ABD Doları</i>		820.000,00
360- PEŞİN ÖDENEN VERGİ ve FONLAR HESABI <i>200.000,00*0,10=20.000,00 ABD Doları (KVK</i>		247.340,00

30/2 İngiltere İle Yapılan ÇVÖA Gereği Kesinti Oranı % 10'dur.) KDV GUT Gereği Sorumlu Sıfatıyla KDV, 220.000,00*0,18=39.600,00 ABD Doları		
646- KAMBİYO KARLARI HESABI		12.980,00
Yurt Dışından Getirilip Sermaye Olarak Konulan Sermaye İle İngiltere Mukimi Şirketten Lisans Alınması		

Yukarıda yer alan muhasebe kayıtlarından da görüleceği üzere, **yatırım teşvik belgesi kapsamında sarf olunmayan yabancı paralar nedeniyle oluşan kur farkları ilgili gelir hesabına alınmıştır.**

4. Makalemizde detaylı olarak irdelendiği üzere, VUK'un 280/A maddesinin ikinci fıkrası ile Tebliğ'in 8/1 ve 8/2 maddeleri gereği ikinci ve üçüncü geçici vergi dönemlerinde yurtdışından doğrudan yapılan yatırımlar çerçevesinde getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paralardan sarf olunmayan kısmın mukayyet değerle değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, (3.000.000,00-259.600,00=) 2.740.400,00 ABD Doları için bu dönemlerde oluşan [(4,15-4,10)*2.740.400,00=] 137.020,00 TL ve [(4,20-4,10)*2.740.400,00=] 274.040,00 TL gelir, değerlemenin mukayyet değerle yapılması neticesinde kurum kazancıyla ilişkilendirilmeyerek vergilendirilmemekte ve bunun neticesinde sermayenin aşınmasının önüne geçilmektedir.

5. a.

Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----10.10.2018----- -----		
253- TESİS, MAKİNE ve CİHAZLAR HESABI	212.500,00	
102- BANKALAR HESABI Yurtdışı Sermaye (VUK 280/A) 50.000,00 ABD Doları		205.000,00
646- KAMBİYO KARLARI HESABI [(4,25-4,10)*50.000,00=] 7.500,00 TL		7.500,00
Yurtdışından Getirilip Sermaye Olarak Konulan Yabancı Paranın 50.000 ABD Dolarlık Kısmı ile Makine Alınması		

Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----10.10.2018----- ----		
646- KAMBIYO KARLARI HESABI	7.500,00	
549- ÖZEL FON HESABI <i>Olumlu Kur Farkları Özel Fon Hesabı (VUK 280/A)</i>		7.500,00
<i>VUK 280/A Kapsamında Oluşan Olumlu Kur Farklarının Özel Fon Hesabına Nakledilmesi</i>		

6. a.

Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----11.11.2018----- -----		
102- BANKALAR HESABI <i>TL Mevduat Hesabı</i>	243.000,00	
656- KAMBIYO ZARARLARI HESABI <i>[(4,10-4,05)*60.000,00=] 3.000,00 TL</i>	3.000,00	
102- BANKALAR HESABI <i>Yurtdışı Sermaye (VUK 280/A) 60.000,00 ABD Doları</i>		246.000,00
<i>243.000,00 TL Tutarındaki Makineyi Almak Amacıyla Yurtdışından Getirilerek Sermaye Olarak Konulan Yabancı Paradan 60.000,00 ABD Dolarının TL'ye Çevrilmesi</i>		
Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----11.11.2018----- -----		
253- TESİS, MAKİNE ve CİHAZLAR HESABI	243.000,00	
102- BANKALAR HESABI <i>TL Mevduat Hesabı</i>		243.000,00

243.000,00 TL Karşılığında Makine Alınması		
Açıklama	Borç (TL)	Alacak (TL)
-----11.11.2018----- ----		
549- ÖZEL FON HESABI Olumsuz Kur Farkları Özel Fon Hesabı	3.000,00	
656- KAMBIYO ZARARLARI HESABI		3.000,00
VUK 280/A Kapsamında Oluşan Olumsuz Kur Farklarının Özel Fon Hesabına Nakledilmesi		

7. Sermaye olarak konulan bu yabancı paralardan sarf olunmayan kısım olan (2.740.400,00-50.000,00-60.000,00=) 2.630.400,00 ABD Dolarının mukayyet değerle değerlendirilmesi dolayısıyla $[(4,15-4,10)*2.630.400,00=]$ 131.520,00 TL kurum kazancıyla ilişkilendirilmeyerek vergilendirilmemekte ve bunun neticesinde sermayenin aşınmasının önüne geçilmektedir.

8. Yukarıdaki örneğimizden anlaşılacağı üzere 31.12.2018 tarihi itibarıyla özel fon hesabının alacağında 4.500,00 TL bulunmaktadır. Maddenin ikinci fıkrası ihlal edilmediği sürece bu tutar için herhangi bir vergilendirme yapılmayacaktır. Diğer yandan, dönem sonunda özel fonlar hesabının 4.500,00 TL borç bakiyesi verdiği bir durumun meydana gelmesi halinde; her ne kadar madde metninde ve Tebliğ’de açık bir hüküm yer almıyor olsa da, bu durumda hem özel fonlar hesabının genel işleyişi hem de tek düzen hesap planı esasları dikkate alındığında, özel fonlar hesabının borç bakiyesinde yer alan tutarın “kambyo zararları” hesabına aktararak kapatılacağı değerlendirilmektedir.

Bilindiği üzere özel fonlar hesabında, işletmede bırakılması ve tasarrufu zorunlu yasal fonlar ile diğer maksatlarla ayrılan fonların izlenmesi ve kardan ayrılan tutarların bu hesaba alacak, bunların **mahsubunda** ise borç kaydedilmesi gerekmektedir. Bu itibarla, vergi tekniği ile muhasebe tekniğinin uyumunu sağlamak adına olumsuz kur farklarının doğrudan özel fonlar hesabının borçlandırılması suretiyle muhasebeleştirilmesi yerine aktifte yardımcı bir hesapta takibinin yapıldığı takdirde, yukarıdaki paragrafta yer alan örnekteki gibi hem hesabın genel işleyişine hem de tek düzen hesap planına aykırı durumun ortaya çıkmasının önüne geçilebileceği değerlendirilmektedir.

3. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

27.03.2018 tarihinde ikinci mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7103 sayılı kanunda yer alan 11’inci maddenin gerekçesinde (VUK 280/A maddesi hükmü) “yeni

bir değerleme miiessesi getirildiği” belirtilmiş olmakla birlikte, makalemizde detaylı olarak analiz edildiği üzere söz konusu dzenleme VUK’un 261’inci maddesinde yer alan değerleme ölçülerinden farklı bir ölçü önermemekte yani yeni bir değerleme metodu veya yöntemi yerine söz konusu maddede belirtilen şartları taşıyan tam mükellef sermaye şirketleri için yatırımlarının maliye politikası çerçevesinde teşvik edilmesi temelinde yükselen bir değerleme sistematığı olarak karşımıza çıktığı düşünölmektedir.

Bununla birlikte, Kanun’un genel gerekçesinde yatırım, üretim ve istihdamın teşvik edilmesi gayesiyle muhtelif yasal dzenlemelerin yapıldığı belirtilmektedir. Bu mülahazayla, Kanun’un 11’inci maddesiyle, VUK’un 280/A maddesine “*yurtdışından getirilerek sermaye olarak konulan yabancı paralar*” başlıklı dzenleme yapılmıştır. Bu dzenlemeyle, yatırım teşvik belgesi kapsamında doğrudan yabancı yatırımların ölkemize döviz cinsinden sermaye getirerek yatırım yapması ve makalemizde belirtilen koşullar dâhilinde, bu sermayelerinin vergilendirme dönemlerinde Gelir Vergisi Kanunu’nun 38’inci maddesi gereği değerlenmesi sırasında oluşması beklenen kurum kazançlarının vergilendirilmeyerek işletmenin sürekliliği prensibi içerisinde korunması amaçlanmaktadır. Ekonomi Bakanlığı verileri bu uygulamanın yalnızca 27.03.2018 tarihinden itibaren tescil edilen tam mükellef sermaye şirketleriyle sınırlı kalmamasını ve ölkemizde faaliyette bulunan uluslararası sermaye stokunun yapacağı yatırım teşvik belgeli yeni yatırımlar için de değerlendirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bununla birlikte, dzenlemenin, hâlihazırda var olan ve yabancı sermayeli şirketler tarafından birleşme veya satın alma suretiyle yurtdışı sermaye çeken yerli sermayeli şirketleri de kapsayacak şekilde genişletilebileceği düşünölmektedir.

Diğer yandan, makalemizde değinildiği üzere, dzenlemenin işe başlanılan hesap dönemini ve takip eden hesap dönemine ait olarak değerleme yoluyla elde edilebilecek kurum kazancının vergilendirilmesinin önüne geçecek şekilde sınırlı bir süreyle uygulanması öngörülmektedir. Halbuki, yeni kurularak tüzel kişiliği haiz olan tam mükellef sermaye şirketlerinin yaptığı yatırımların neticesini alabilecekleri daha uzun bir süre belirlenmesinin mümkün olduğu düşünölmektedir. Dolayısıyla, geçmiş yıl zararları uygulamasında da olduğu üzere şirketlerin beş yıllık süre boyunca bu uygulamadan yararlanma imkânına sahip olmalarının uygulamayı istenen amaca daha fazla yaklaştırabileceği değerlendirilmektedir.

Yeni kurulan tam mükellef sermaye şirketleri için dzenlenen madde uygulamasında bu şirketlerin tasfiye edilmesi durumunda özel fonda yer alan bu tutarın vergiye tabi tutulması gerekmektedir. Burada değinilmesi gereken bir husus da, bu şirketlerin genel kurulda alınan tasfiye kararının tescil edilmesi suretiyle tasfiyeye girmesi halinde de vergilendirmenin yapıp yapılmayacağıının açık olarak ifade edilmemesidir. Makalemizin önceki bölümlerinde açıklandığı üzere, vergi kanunlarımızda yer alan “*işletmenin tasfiyesi*” ifadesi ile hangi sürecin kastedildiği net olmamakla birlikte, hem 280/A dzenlemesi hem de Tebliğ hükümleri dikkate alındığında, **tasfiyesi sona ermiş kurumlar için** bu hükmün geçerli olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Son olarak, makalemizde daha önce de belirtildiği üzere, birinci fıkranın son cümlesinde, olumsuz kur farklarının özel fon hesabının borcuna kaydedileceği ifade edilmektedir. ‘549-Özel Fonlar’ hesabının hesap açıklamasında kardan ayrılan tutarların bu hesaba alacak, **mahsubunda** ise borç kaydedileceği ifade edilmiştir. Bu itibarla, vergi tekniği ile muhasebe tekniğinin uyumunu sağlamak adına olumsuz kur farklarının doğrudan özel fonlar hesabının borçlandırılması suretiyle muhasebeleştirilmesi yerine aktifte yardımcı bir hesapta takip edilmesinin, ilgili hesap dönemi sonunda özel fonlar hesabının kendi genel işleyişine ve tek düzen hesap planına aykırı bir şekilde borçlu olarak kapatması gibi bir durumla karşı karşıya kalınmasını önleyeceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- 193 sayılı **Gelir Vergisi Kanunu**
- 213 sayılı **Vergi Usul Kanunu**
- 3065 sayılı **Katma Değer Vergisi Kanunu**
- 5520 sayılı **Kurumlar Vergisi Kanunu**
- 7103 sayılı **Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**
- 495 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
- 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- 1 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği (KDVGUT)
- 1 Seri No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- Ekonomi Bakanlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, Şubat/2018.
- Ekonomi Bakanlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım İstatistikleri.
- Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) Dünya Yatırım Raporu, 2017.

[1] Söz konusu durumla ilgili görüşümüz makalemizin “değerlendirme ve sonuç” başlıklı üçüncü bölümünün birinci paragrafında yer almaktadır.

[2] Tam mükellef sermaye şirketi olma noktasında 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 2/1. ve 3/1. maddelerinin dikkate alınacağı tabiidir.

[3] Tebliğ’in 13’üncü maddesine göre, bu maddeden yararlanılmasını müteakiben izleyen dönemlerde farklı bir işlem tesis edilmesi mümkün değildir.

[4] Tebliğ’in 5’inci maddesinde yabancı paraların kimler tarafından ve nasıl getirilmesi gerektiği noktasında gerekli açıklamalar yapılmıştır. **Burada önem arz eden husus, bu uygulamadan, getirilen ve şirkete sermaye olarak konulan tutarla sınırlı olarak faydalanılacağıdır.**

[5] Tebliğ’in 6’ncı maddesinde sermaye olarak getirilen yabancı paranın muhasebe kayıtlarına alınması açıklanmıştır. Buna göre, sermaye ödemesinin yapıldığı tarih itibarıyla kayıtlara alınacağı ve bu değer yabancı paranın **mukayyet değeri** olarak kabul edileceği izah

edilmektedir. Kayıtlara alınan bu paranın ayrı olarak izlenecek şekilde yardımcı hesaplarda takip edilmesine ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir.

[6] Tebliğ'in 7'nci maddesinde madde hükmünden yararlanılabilmek için ticaret siciline tescil tarihini izleyen üçüncü ayın sonuna kadar yatırım teşvik belgesi almak üzere Ekonomi Bakanlığına başvuruda bulunulması gerektiği ifade edilmiştir. Tebliğin 10'uncu maddesine göre, söz konusu belge olmaksızın yabancı paraların sarf olunması nedeniyle oluşan kur farklarının fon hesabına alınması imkân dâhilinde değildir.

[7] Tebliğ'in 10'uncu maddesinde sarfiyat, "madde kapsamına giren yabancı paranın, yatırım teşvik belgesi kapsamında yapılacak yatırımlara ilişkin ödemelerde kullanılması anlamına gelmektedir." şeklinde tanımlanmaktadır. Sarfiyatın doğrudan ilgili yabancı para cinsinden yapılması veya bu paraların Türk Lirasına çevrilerek yapılması mümkün bulunmaktadır. Ancak, yabancı para sarfiyatının TL'ye çevrilerek yapılması halinde çevrim işleminin yapıldığı tarihte ödemenin yapılması şarttır.

[8] Tebliğ'in 10'uncu maddesine göre sarf olunma tarihi itibarıyla oluşan kur farkları pasifteki fon hesabına alınabilmektedir.

[9] Tebliğ'in 12'nci maddesine göre, söz konusu fon hesabının tamamen veya kısmen devrolunduğu kurumlar için de bu hüküm geçerli olacaktır.